

(1886-1967)

Український історик Іван Крип'якевич

(до 140-річчя від дня народження .)

Інформаційна виставка

Іван Крип'якевич – один із найвидатніших і найвідоміших українських істориків ХХ століття, просвітитель, педагог, невтомний популяризатор знань. Учень іншого титана української науки – Михайла Грушевського, він також зазнав переслідувань від радянської влади, хоча його доля все ж склалася щасливіше.

Батько майбутнього історика, Петро-Франц Крип'якевич (1857-1914), був греко-католицьким богословом, доктором наук, автором багатьох праць і статей з історії церкви, богослов'я, літургії та патристики. До самої смерті він викладав у 4-й чоловічій гімназії Львова. 25 червня 1886 року у стародавньому місті Лева народився його син Іван.

Після отримання якісної домашньої освіти та закінчення польської гімназії, Іван Крип'якевич став студентом філософського факультету Львівського університету. Там він був активним борцем за український університет. Це була велика проблема початку ХХ століття. Українські та польські студенти протистояли один одному у стінах Львівського вишу: українці вимагали українізувати заклад або створити інший, український університет, поляки ж хотіли залишити його за собою. Справа іноді доходила до бійок і навіть убивств, як у 1910 році, коли поляки застрелили українського студента-активіста Адама Коцка.

Саме в стінах Львівського університету Іван Крип'якевич став учнем Михайла Грушевського, який викладав там і водночас очолював Наукове товариство імені Шевченка. Під керівництвом Грушевського Крип'якевич почав спеціалізуватися з ранньомодерної історії України. Опанував дослідницьку методичку, опублікував свої перші праці в “Записках НТШ”, допомагав своєму вчителю в його науковій роботі – вичитував тексти, готував наукові покажчики до томів “Історії України-Руси”. А перша окрема книжка Крип'якевича “Матеріали до історії української козаччини” була включена до 8-го тому іншої фундаментальної праці Грушевського – “Джерел до історії України-Руси”.

Після університету Іван Крип'якевич викладав у гімназії, але вже 1911 року захистив докторську дисертацію на тему “Козаччина і Баторієві вольності”. Активно співпрацював із Науковим товариством імені Шевченка, був його бібліотекарем. Багато часу проводив за дослідницькою роботою у книгозбірнях Львова, Відня, Кракова, Варшави, Москви. Проводив публіцистичну діяльність – редагував науково-популярні й наукові часописи, а також видання для дітей (часопис “Дзвінок”). Але вчительська робота у гімназіях із метою заробітку тривала аж чверть століття.

Одним із основних напрямків діяльності Крип'якевича було написання шкільних і гімназійних підручників. Він як ніхто розумів, що виховання патріотичного, державницького покоління молоді неможливе без української книжки. До того часу українським дітям доводилося вчитися переважно за польсько-, німецько-, російськомовними підручниками. Іван Крип'якевич написав “Оповідання з історії України для нижчих клас середніх шкіл”, “Коротку історію України для початкових шкіл і першої класи гімназії”, “Огляд історії України для вищих клас середніх шкіл та вчительських курсів”.

Згодом побачили світ його фундаментальні підручники й посібники “Велика історія України”, “Історія українського війська”, “Всесвітня історія”. Як бачимо, Крип'якевич

намагався охопити якнайширше коло читачів – від зовсім маленьких дітей до старшокласників, студентів, викладачів та тих, хто займається самоосвітою. Частина з цих праць не втратила свого значення досі.

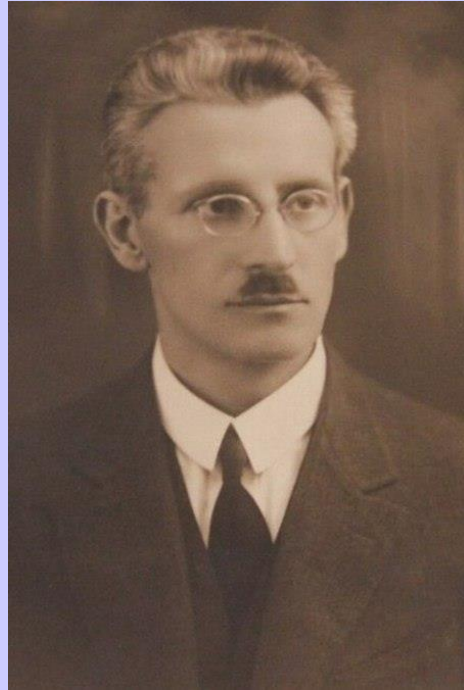
За часів польської окупації заходу України Іван Крип'якевич працював в Українському таємному університеті у Львові та Богословській академії. Польська влада неодноразово конфісковувала й забороняла його книжки. Водночас, у Радянському Союзі про нього писали, як про “фашистського вченого”. Але коли восени 1939 року СРСР анексував захід України, Крип'якевича як надзвичайно відомого й впливового історика вирішили використати в інтересах “радянської науки”. Йому надали посаду голови новоствореного Львівського відділу Інституту історії України АН УРСР. А 1941 року на підставі опублікованих праць присвоїли ступінь доктора історичних наук і звання професора.

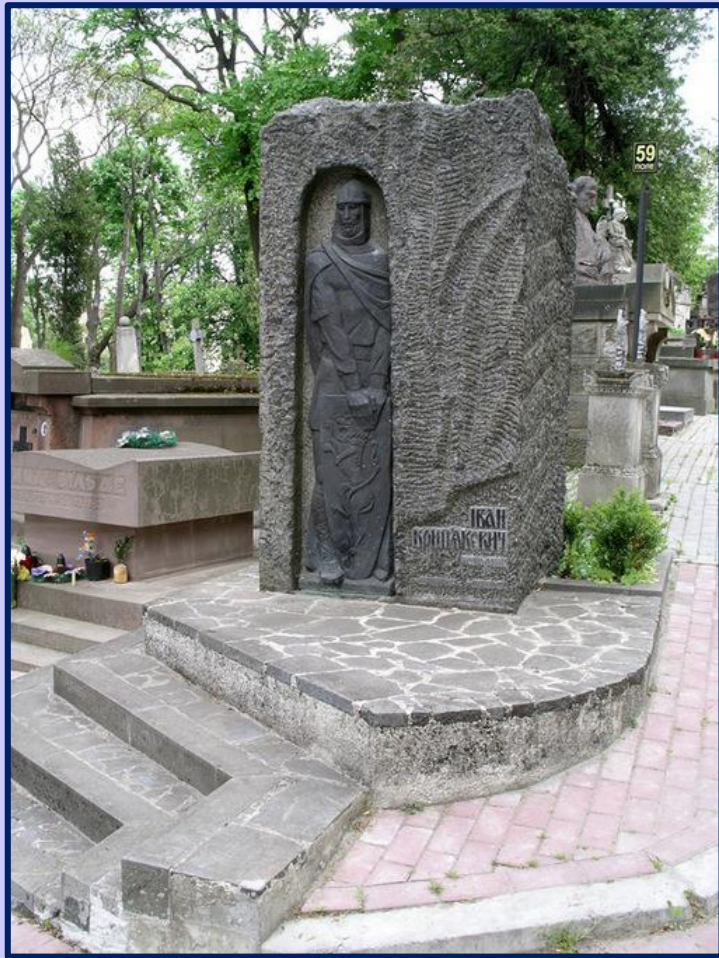
Однак після війни почалися проблеми – вченого звинуватили у “буржуазному націоналізмі” й фактично вигнали зі Львова. Йому довелося на два роки переїхати до Києва, формально – для роботи над новою монографією. Тільки 1948-го Крип'якевич повернувся до Львова, а з 1953 року очолив Інститут суспільних наук АН УРСР. Однак дійсним членом Академії наук його обрали тільки за часів хрущовської відлиги.

В одному з рукописів історика, який не пропустила радянська цензура, знайдено такі слова “Коли б так можна усі ті частини України політично об'єднати, то українське плем'я стануло проти московського, коли б вже не як рівне, то політично сильне. Каміння для тієї будівлі все ще лежить готове. Може з часом знайдеться будівничий – герой, що складе його до купи. За тисячу літ життя українського народу нагромадилося того “каміння” багато-багато. Різної величини й форми, різної тривкості та якості. Майбутній будівничий матиме з чого вибирати, сягаючи в скарбницю будівельного матеріалу, що нею є – історія України”.

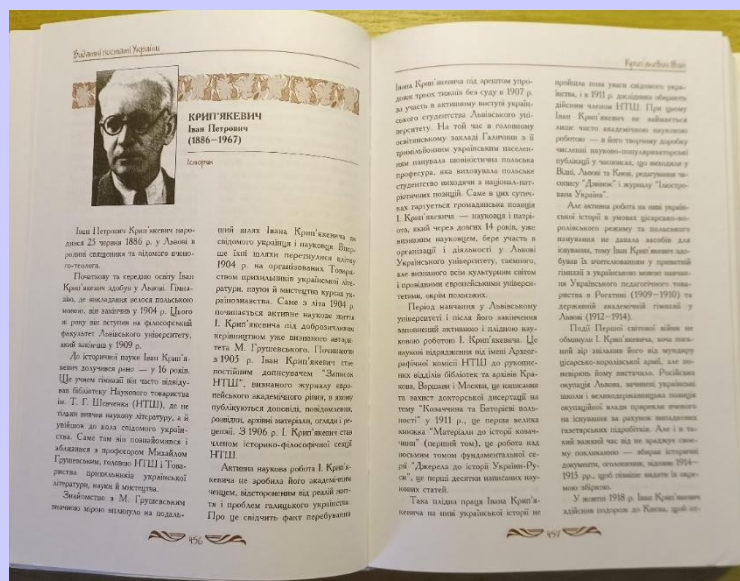
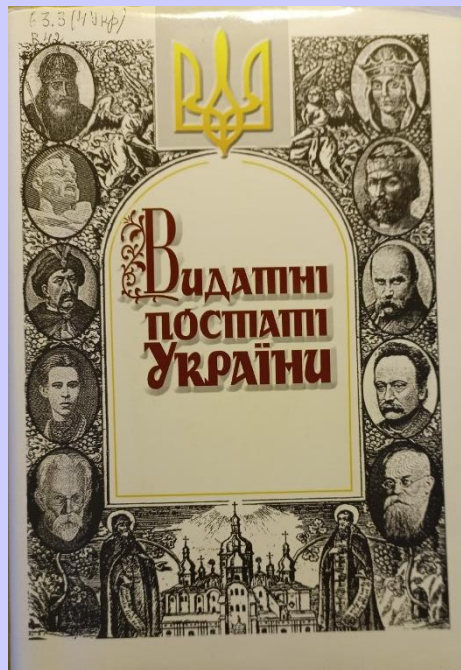
Іван Крип'якевич пішов із життя 21 квітня 1967 року. Поховали його на Личаківському цвинтарі Львова. Інститут суспільних наук, який він очолював, нині має назву Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України.

З інтернет газети «Український інтерес» <https://uain.press/blogs/ivan-kryp-yakevych-z-chasom-znajdetsya-budivnychyj-geroj-shho-ob-yednaye-ukrayinu-1274720>

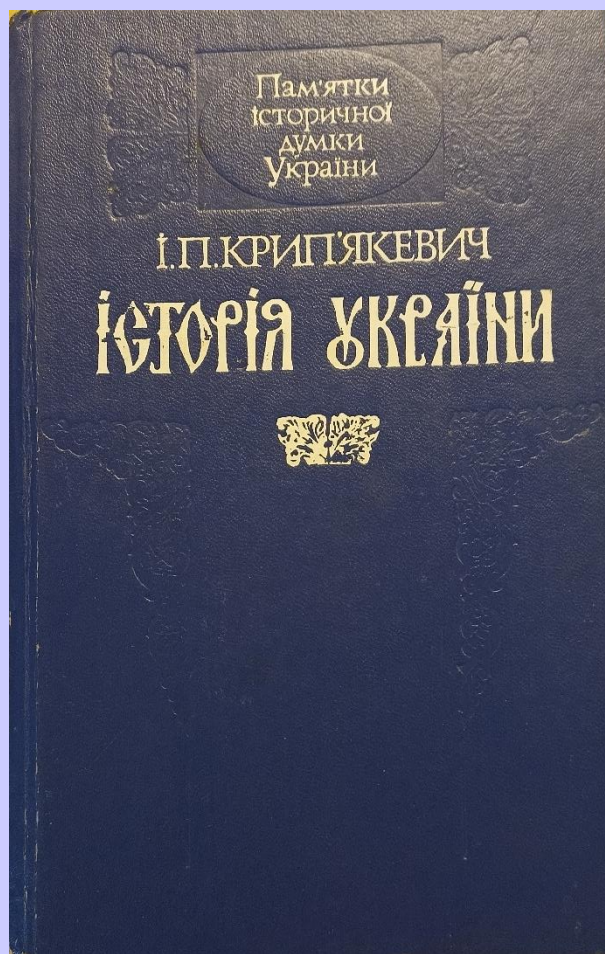

На жаль немає повної бібліографії праць Івана Крип'якевича, хоча їх налічується понад 700, тож пропонуємо ознайомитися з книгами, які зберігаються в бібліотеці інституту

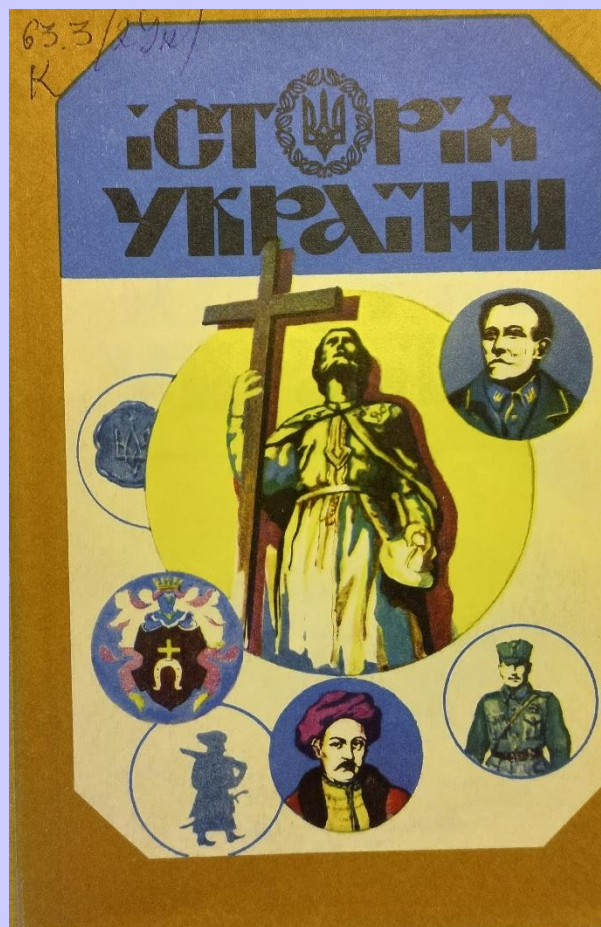
Видатні постаті України. : біографічний довідник. / Г.В. Щокін, М.Ф. Головатий, В. А. Гайченко та ін. – Київ: МАУП, Книжкова палата України, 2004. - 872 с.: іл. – Бібліогр.

У пропонуваному біографічному довіднику подано статті про життя і творчість понад 200 видатних осіб України, які своїми науковими, політичними та громадськими здобутками піднесли престиж нашої країни. Серед них багато нових імен, які вдячна Україна повертає із забуття, в тому числі і українського історика Івана Крип'якевича: стор. 456-459.

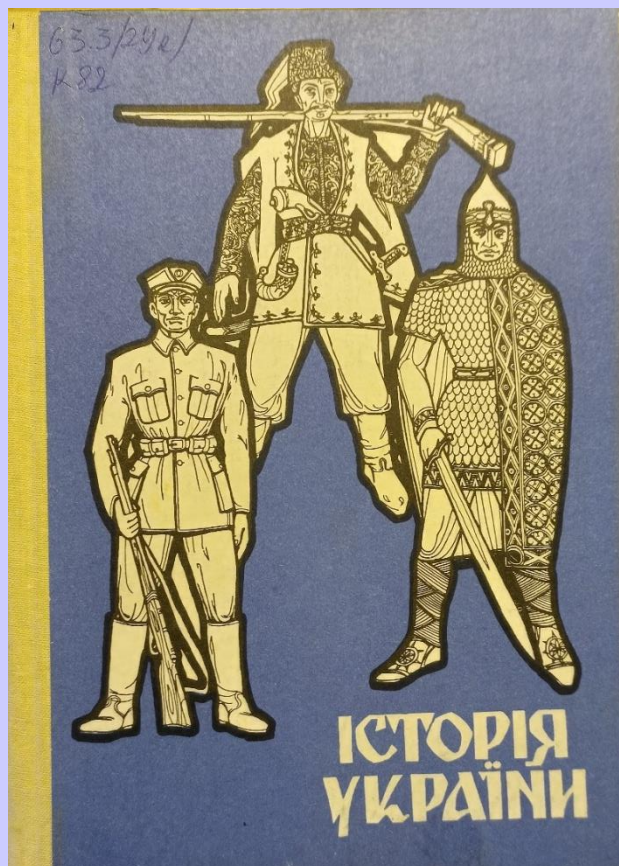
Крип'якевич І.П. Історія України / І.П. Крип'якевич .-- Львів : Світ , 1990 .- 520 с.:
портр. : 10 крб. [72085]

У книзі відомого історика, академіка АН УРСР І.П. Крип'якевича викладена історія української землі від доісторичних часів до 1914 р. Висвітлено питання розвитку господарства, ремесел, торгівлі, суспільно-політичного устрою, культури, освіти, мистецтва, письменства, науки. Описані стосунки з сусідніми країнами, умови формування громадсько-політичної думки, державності, розквіт і занепад княжої, а пізніше й козацької держави, розвиток національної самобутності та свідомості. Для наукових працівників, викладачів, студентів, вчителів та учнів загальноосвітніх шкіл, усіх, хто цікавиться вітчизняною історією.

Історія України / І. Крип'якевич, М. Терлецький, П. Ісаїв, М. Дольницький; ілюстр. Б. Певний .- Репринтне вид.: Ів. Крип'якевич, М. Дольницький Історія України. -- Нью-Йорк: Вид-во Шкільної Ради Українського Конгресового Комітету Америки, 1989 .- Львів : Фенікс , 1991 .- 167 с.: іл. : 5 крб. [бн]

94(477)".../1914" Історія України Існує величезний інтерес до історичного коріння нашого народу, до його героїчної боротьби за волю, за право бути господарем на власні землі. Якоюсь мірою цю спрагу задоволить ця книга, створена на основі праці видатного українського історика, Комітету Америки (Нью-Йорк) доповнило її новими розділами і чудовими ілюстраціями, провадивши її для вжитку у школах та на курсах українознавства у Сполучених Штатах Америки.

Крип'якевич І. Історія України / І. Крип'якевич . М. Дольницький .- 2-е вид., перероб. і доп. Є Гринівим .- Львів : Меморіал , 1991 .- 352 с.: іл. .-(Б-ка "Меморіалу") : 12 крб. [63303,63305,63306,63310]

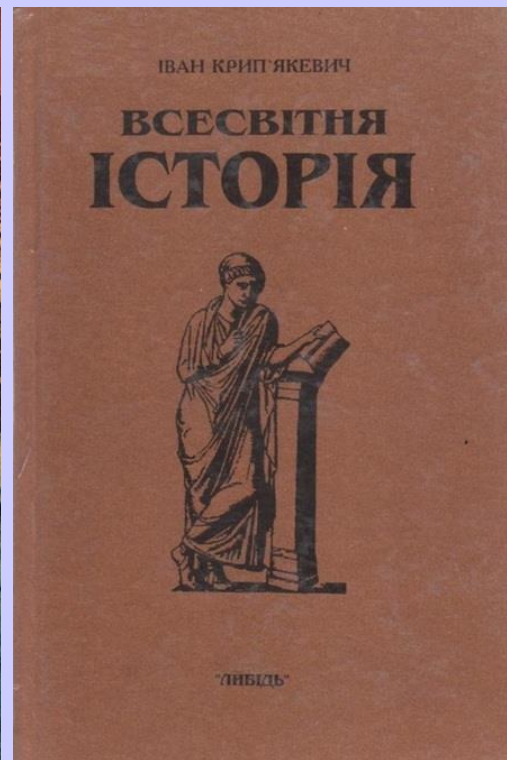
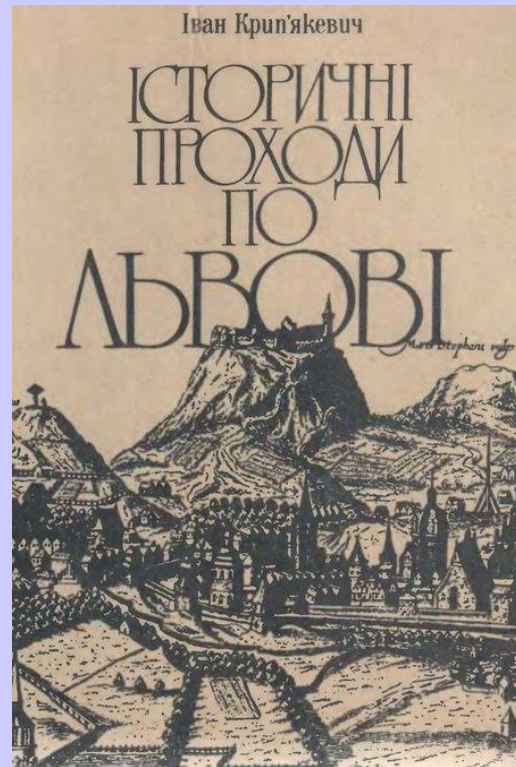
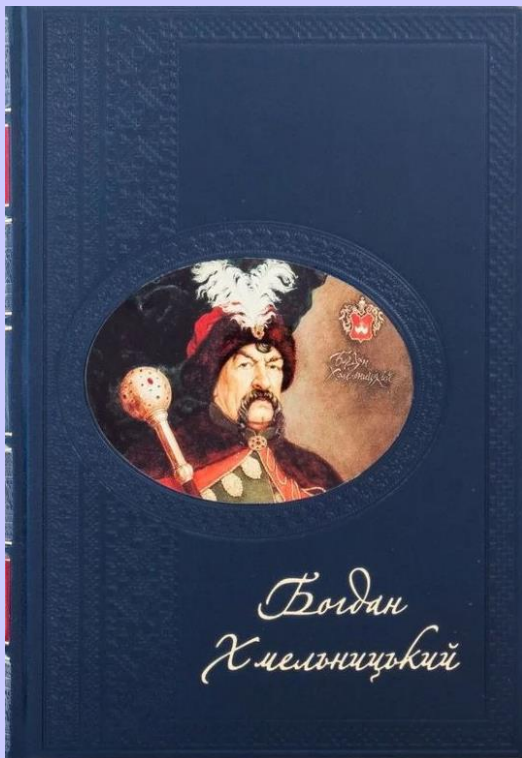
*94(477)".../194"]:*323(477) *Історія України* Пропонована книжка в розділах I-XXI є перевиданням праці Івана Крип'якевича та Мирона Дольницького з доповненнями ілюстративного матеріалу. Розділи XXII -XXIV, що стосуються найновіших подій в Україні , написані, систематизовані та упорядковані Євгеном Гринівим.

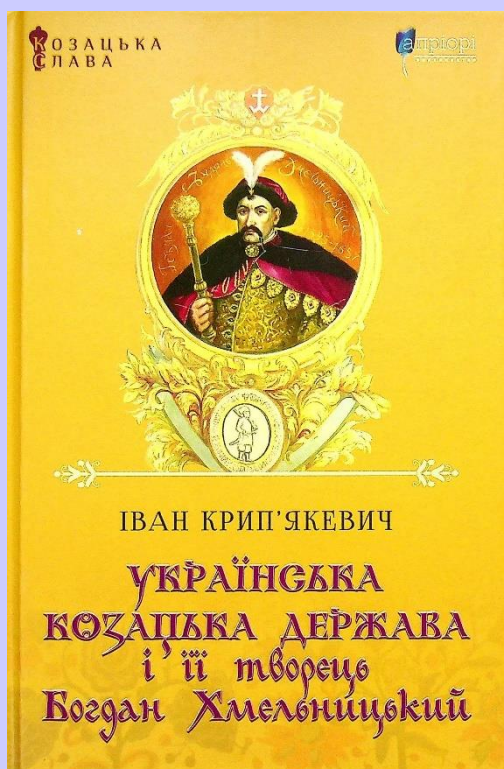
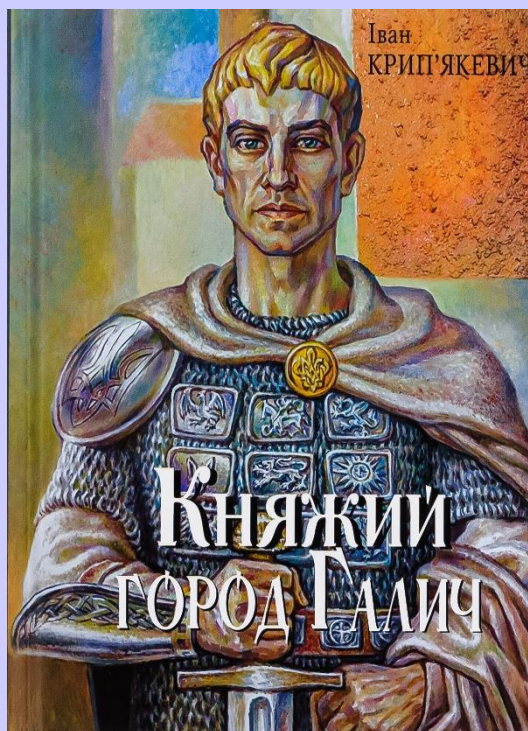
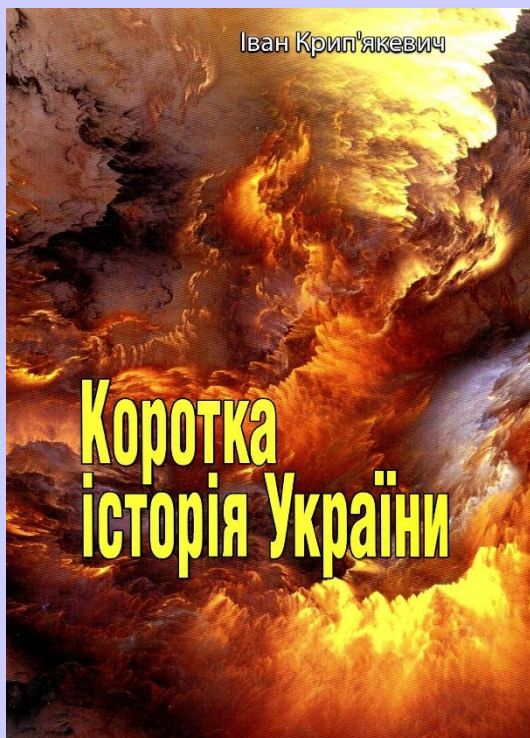

Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький / І.П. Крип'якевич; ред.: Ф. П. Шевченко, І. Л. Бутич, Я. Д. Ісаєвич ; упоряд., покажч. Р. І. Крип'якевич ; передм. Я. Д. Ісаєвича. -- 2-е вид., випр. і доп. -- Львів: Світ, **1990**. -- 408 с. -- (Пам'ятки історичної думки України).

Книга відомого історика, академіка АН УРСР І.П. Крип'якевича присвячена історичній ролі Богдана Хмельницького як керівника Визвольної війни українського народу 1648-1654 рр. Автор широко використав такі унікальні історичні документи, як літописи, щоденникові записи учасників та очевидців описуваних подій, а також польські хроніки, царські грамоти, гетьманські універсали, малодоступні історичні дослідження. Автор всебічно висвітлює життя Богдана Хмельницького, перебіг та стан визвольної війни. На широкому історичному тлі проаналізовані питання організації запорізьких військ - їх численність, військові формування, озброєння, фортифікаційна майстерність, стратегія та тактика ведення бойових операцій.

Книги, які можна знайти в бібліотеках України, приватних колекціях, а також на сайтах продажу.

Бібліотека ОІППО травень 2026 р.